

Вплив трансформаційних ринкових процесів на рівень конкурентоспроможності українських підприємств

Решетнікова Т.П., к.е.н., доцент,
зав.кафедрою Дон ІЗТ

У статті розглядаються трансформаційні процеси та їх вплив на конкурентоспроможність українських підприємств. Розглянуто інтеграцію, як впливовий чинник на рівень конкурентоспроможності. Запропоновано шляхи оздоровлення та стабілізації вітчизняної економіки.

Ключові слова: інтеграція, трансформаційні процеси, інноваційні фактори, інвестиційні процеси, конкурентоспроможність, стратегічне управління.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарської діяльності в Україні характеризуються зростанням процесів глобалізації економіки, розбалансуванням національної економічної системи, загостренням конкурентної боротьби на товарних ринках, прискоренням інноваційних процесів розвитку техніки і технології, нестатками інвестиційних коштів.

Дуже важливим напрямком досягнення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в цих умовах стає організація складних інтеграційних форм сумісної виробничо-господарської діяльності, які призначені забезпечити стійкі конкурентні переваги учасників інтеграційних процесів на основі консолідації виробничих активів, збутових можливостей,

Метою статті є визначення чинників, що впливають на організацію та розвиток інтеграційних форм сумісної виробничо-господарської діяльності, для забезпечення їх стійкого функціонування, визначення механізму стратегічного управління щодо підвищення конкурентоспроможності українських підприємств.

У період складного становища економіки України одним з напрямків стратегічного управління може стати процес створення взаємопов'язаних

технологічно, ресурсно, організаційно бізнес-структур, територіальних об'єднань, державно-приватних виробництв (ДПВ), об'єднань транснаціонального співробітництва тощо. Такі трансформаційні процеси у формі реорганізації підприємств зможуть охоплювати широкий арсенал інституціональних змін у різних секторах економіки країни.

До основних передумов таких змін належать: розвиток транспортних комунікацій, необхідних для нормальної життєдіяльності суверенної держави; розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних систем з включенням їх до міжнародних систем; відродження і виховання почуття власної гідності, створення умов соціально-культурної життєздатності народів України; формування сучасної, орієнтованої на світові пріоритети системи народної освіти; розвиток контактів з українцями, які проживають за межами України тощо.[1]

Фактори, що впливають на напрями розвитку корпорацій, можна поділити на дві групи факторів (зовнішнього та внутрішнього впливу).

До факторів зовнішнього впливу слід віднести політичний клімат, суспільно-етичні норми і пріоритети, соціальну спрямованість суспільства, тиск різних соціально-економічних груп, законодавчо-правове поле, ресурсні аспекти, процеси роздержавлення підприємств, корпоратизацію, приватизацію, технологічний розвиток

До внутрішніх факторів, які визначають напрями розвитку корпорації, слід включити виробничий потенціал, фінансові ресурси, чисельність персоналу, структуру організації, систему управління, стратегію розвитку, тематичну (виробничу) спрямованість, спеціалізацію, види економічної діяльності, форми власності, норми поведінки керівництва, традиції, корпоративну культуру, етично-моральні принципи тощо.

Формуючи інтеграційну стратегію і тактику, слід враховувати особливості України як потенційної учасниці міжнародних економічних угруповань: необхідність здобуття справжнього суверенітету; нерозробленість політико-правових регуляторів та інструментів; недостатня

розвиненість ринкових відносин; інерція погіршення економічного стану; запас соціальної витримки населення, який виснажується.

Інтеграція України в світове господарство можлива різними, але водночас взаємопов'язаними шляхами: через активну та ліберальну зовнішньоекономічну політику; за рахунок формування середовища, сприятливого для іноземного підприємництва й інвестування та транснаціоналізації високомонополізованих підприємств; через укладання двосторонніх міждержавних економічних угод та участь у багатосторонніх міжурядових переговорах; за рахунок інтенсифікації східноєвропейських інтеграційних процесів та формування передумов інтеграції в західноєвропейські інтеграційні структури тощо. Все це наприкінці може стати впливовим фактором підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. [2]

Реорганізація як економічна категорія характеризує процес перетворення, перебудови організаційної структури і системи управління підприємством з метою збереження його основних засобів і виробничого потенціалу. На сьогодні доцільність реорганізації українських підприємств у вигляді злиття, поглинання, об'єднання тощо не має однозначної оцінки. [3]

З одного боку, це позитивний результат проявів ринкової дисципліни, коли конкуренція на ринку може забезпечувати перехід однієї корпорації до іншої, що реалізує більш ефективну стратегію розвитку. З іншого боку, як показує світовий і вітчизняний досвід, реорганізація підприємств нерідко відбувається з метою завоювання монопольних позицій на ринку.

Важливим мотивом укрупнення підприємств вважається також досягнення синергетичного ефекту, який проявляється у перевищенні капіталізації об'єднаної компанії порівняно з сумою капіталізації підприємств до їх об'єднання, у диверсифікації бізнесу шляхом виробництва нової продукції.

У результаті реорганізації підприємств створюються потужні науково-виробничі комплекси, великі промислово-фінансові системи, які

порівняно з окремими корпораціями мають цілий ряд переваг. До них слід віднести, насамперед, зниження трансакційних витрат на маркетингових і торговельних операціях, витратах на НДДКР, транспортних витратах, на забезпеченні єдиної інноваційної та інвестиційної політики, що підвищує мобільність і динамічність реалізації інноваційних процесів. Великі корпоративні структури мають можливість забезпечити вищий рівень маркетинг-менеджменту при відносному зменшенні витрат на ці заходи, поліпшити маневрування фінансовими та інноваційними ресурсами, збільшити тиражування нововведень серед підприємств корпоративної структури для зниженню трансакційних витрат.

Світовий досвід показує, що реорганізація підприємств та об'єднання їх у великі промислово-фінансові корпорації істотно скорочують трансакційні витрати і витрати на конкурентну боротьбу, а також підвищують передбачуваність динаміки цін. Цей аспект відіграє свою роль і в інтеграційних процесах в Україні.[4]

Для того, щоб стратегічні управлінські рішення були ефективними, необхідна наявність відповідного організаційно-економічного механізму корпоративного управління. Спираючись на поняття "механізм управління підприємством", під механізмом стратегічного корпоративного управління варто розуміти сукупність форм, структур, методів і засобів, об'єднаних спільністю поставлених цілей, за допомогою яких забезпечуються функціонування і розвиток соціально-економічної системи і здійснюється узгодження інтересів всіх учасників корпоративного управління. Подання такого механізму управління у вигляді можливих комбінацій форм, структур, методів і засобів управління, тобто у вигляді самостійної системи, що складається з упорядкованого набору елементів, є основою застосування системного підходу до його формування. [5]

Сучасний стан розвитку корпоративного сектора в Україні свідчить про підвищення уваги до якості корпоративного управління. Безумовно, основною причиною підвищеної уваги є масштабність корпоративного

сектора, що налічує за 11 років ринкового реформування до 35,1 тис. акціонерних товариств, серед яких - понад 12 тис. відкритих, і майже, 23 тис. закритих. Сформований шляхом директивного і поспішного реформування державних підприємств корпоративний сектор в Україні за формою корпоративної культури і поведження не відповідає ринково орієнтованому змісту. Друга причина - досягнення високого ступеня свободи в реалізації інтеграційних процесів, формування зв'язаних економічними інтересами і власністю ланцюжків підприємств.

Виходячи з цього, слід визначити необхідне дослідження змісту сумісності підприємств і її різновидів у залежності від сукупності факторів, що характеризують конкретну ситуацію співробітництва підприємницьких структур у процесі їхнього кооперування та інтеграції.

При цьому необхідно враховувати, що інфраструктура нашої країни, насамперед, транспортна і комунальна системи, зношені – це створює реальну загрозу подальшому розвитку економіки. Потреба створювати широкомасштабні державно-приватні виробництва (ДПВ) виникла тому, що становище в економіці все більш погіршується.

Наприклад, стан українського транспорту та житлово-комунального господарства. Перша сфера знаходиться в розпорядженні держави, друга – в комунальній власності, але обидві мають важке становище. Причиною цього стала відсутність умов реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку. Державна власність не дозволяє залучити довгострокові зовнішні кредити і спланувати стратегічну програму реформ, тому що існують відомі законодавчі заборони на заставу такого майна, а також обмеження на його відчуження. [6]

Тому, поняття «сумісність», може стати своєрідним індикатором кооперативно-інтеграційної трансформації підприємств. Цю категорію можна трактувати як здатність організаційних структур до функціонування в єдиній організаційно-правовій системі. Водночас зміст сумісності можливо прийняти як деякий показник, за допомогою якого можна визначати

здатність підприємства до взаємодії з іншими суб'єктами, що господарюють най різніших напрямках. Ними можуть бути різні проекти, починаючи від удосконалювання конструкцій виробів чи підвищення якості послуг і закінчуючи зміною фактичного стану підприємства шляхом вступу в нове організаційно-правове об'єднання. При цьому можуть використовуватися різні ресурси в процесі кооперації чи інтеграції підприємств: інвестиційні, інноваційні та інш.

Висновки. Дослідження показують, що впровадження ефективної системи корпоративного управління дає пряму фінансову вигоду, поліпшує репутацію, позитивно впливає на фінансові показники, формує інвестиційні переваги, сприяє зниженню вартості капіталу і полегшує доступ на ринок капіталу, підвищує рівень конкурентоспроможності українських підприємств.

Неефективність українського корпоративного законодавства, недостатність кваліфікованих кадрів, невідповідність внутрішніх документів суспільства кращій практиці корпоративного управління найчастіше розглядаються фахівцями як основні перешкоди до удосконалювання корпоративного керування. Можна стверджувати, що трансформаційні процеси в економіці та інституціонально-інтеграційні тенденції їх розвитку сьогодні привели до пошуку раціональних технологій інтеграційної взаємодії, впровадження стратегічного керування і бюджетування, створили передумови підвищення якості корпоративного керування. Тому шляхами оздоровлення та стабілізації вітчизняної економіки повинні стати посилення регуляторної функції систем державного та корпоративного управління, вдосконалення законодавчої бази у сфері корпоративного управління.

Література:

1. Асланян Г.П. Проблеми вдосконалення інституційних механізмів європейської інтеграції України // Часопис "Парламент". – 2005.
2. Горбатов В. М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса /В.М. Горбатов. - Х.: ИД «ИНЖЭ», 2006.

3. Полянский В.В. Комплексный подход к обоснованию сущности процесса реструктуризации предприятий / В.В Полянский//Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий различных форм собственности. - Т. 3.- Донецьк, 2008. - С. 41-47.
4. Кизим Н. А. /Н.А Кизим, В.М. Горбатов //Концентрация экономики и конкурентоспособность стран мира. - Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. - 216 с.
5. Федорович В.О. Конкурентные преимущества крупных интегрированных бизнес-структур / В.О. Федорович, Т.В. Бунтуш // Экономика и управление. - 2006. - № 1. - С. 30-38.
6. "Экономика железных дорог" №5, 2010. Автор: А. Ф. Зимин, Ю.Б. Неталимов, В. М. Тимирьянова.